

Infopakket 1 voor de 2^e CIVISTI burgerconsultatie

2 oktober 2010

Vlaams Parlement

Inhoud

Verslag van de expert-stakeholder workshop	2
De aanbevelingen die gebaseerd zijn op Vlaamse visies.	4
Korte samenvatting van de 30 aanbevelingen die verder uitgewerkt werden door de experts	13
Woordenlijst	20

Verslag van de expert-stakeholder workshop

Achtergrond

Kernidee achter het CIVISTI-project is dat sociaal relevante en proactieve onderzoeksagenda's veel te winnen hebben bij het raadplegen van burgers. Tijdens het eerste stadium van het CIVISTI-project werden in het voorjaar van 2009 in zeven partnerlanden burgerconsultaties georganiseerd. Dat resulteerde in 69 visies van burgers over de toekomst. In het tweede stadium werd op 15 en 16 juni 2010 in de Bulgaarse hoofdstad Sofia een workshop van deskundigen en belanghebbenden georganiseerd (expert-stakeholder workshop), om die visies te bespreken en uit te maken hoe ze het beste omgezet kunnen worden in werkbare onderzoeksprioriteiten.

Doelstellingen

De concrete doelstellingen van de workshop waren de volgende:

- Een geïnformeerd gesprek voeren over de resultaten van de eerste ronde van de CC1-bijeenkomsten door er deskundigen en belanghebbenden uit de deelnemende landen maar ook experts en stakeholders op EU-niveau bij te betrekken.
- Uit die visies van de burgers nieuw opduikende problemen halen voor Wetenschappen & Technologie en daar prioriteiten in aanbrengen.
- Input bieden voor CC2, door aanbevelingen te formuleren en prioriteiten voor te stellen voor toekomstig onderzoek onder FP8 en beleidsopties ten voordele van Europa als geheel.

Deelnemers

De deelnemers (18) aan de workshop waren erkende nationale en Europese experts, stakeholders en beleidsmakers, waaronder wetenschappers, politieke analisten, niet-gouvernementele organisaties en vertegenwoordigers van overheidsinstellingen, betrokken bij de ontwikkeling en de implementatie van het onderzoeksbeleid. De deelnemers kwamen uit de volgende landen: Oostenrijk, België, Bulgarije, Denemarken, Frankrijk, Duitsland, Hongarije, Zwitserland en het Verenigd Koninkrijk.

Verloop van de workshop

De workshop duurde twee werkdagen.

- Tijdens de eerste dag werden de deelnemers verdeeld in 6 groepen van experts. In eerste instantie stelden de experts een 100-tal aanbevelingen op, waarbij telkens minstens één aanbeveling per visie geformuleerd werd.
- Tijdens de tweede dag werden in onderling overleg 30 aanbevelingen uitgekozen die de deelnemers het interessantste vonden om verder uit te werken. De experts kregen ook de opdracht om na te denken over de nieuwheid, belang en timing van de door hen uitgekozen aanbevelingen. Een korte samenvatting van deze 30 aanbevelingen kan je vinden verder in dit infopakket. De uitgewerkte aanbevelingen met een beoordeling van de nieuwheid, het belang en de timing vind je in infopakket 2.

Resultaat

Belangrijkste resultaat van de expert-stakeholder workshop is de lijst met 30 uitgewerkte aanbevelingen. Ben je geïnteresseerd in de volledige lijst van 100 aanbevelingen? Meld dit aan één van de CIVISTI teamleden en we bezorgen ze je via e-mail na de burgerconsultatie.

De aanbevelingen die gebaseerd zijn op Vlaamse visies

4 visies van ons Vlaams burgerpanel inspireerden de experts tot 5 aanbevelingen die verder uitgewerkt werden. Tijdens de voormiddag mogen jullie, vertrekkende vanuit de visies, je mening geven over de kwaliteit van deze 5 aanbevelingen.

1. Visie 12: Slimme samenleving (digitalisering, slimme omgeving) Aanbeveling 4: “Plug-and-play” communicatie: ontwikkeling van standaarden voor slimme gadgets.

1.1 Visie: Slimme samenleving (digitalisering, slimme omgeving)

Beschrijving van de visie

Voorbeelden van de slimme omgeving zijn een ‘on demand’ auto, een koelkast die meldt wanneer de voorraad op is en wat besteld moet worden. Een armband met een chip waarmee je kan betalen, die alle gegevens (identiteitskaart, sis-kaart,...) integreert en waarmee je kan bellen, op het internet gaan, die interageert met TV, radio en in verbinding staat met alle mogelijke nodige begeleiding (leerkracht, sociaal assistent, psycholoog, arts). Je kan met deze armband bestellingen doen, vanuit de auto of van op het werk instellen dat je bad volloopt, dat het eten klaargemaakt wordt, dat de lichten aangaan als je thuiskomt. Deze basisuitrusting is betaalbaar. Ieder heeft om privacyredenen een eigen paswoord. De toegang tot de slimme omgeving kan ook gebeuren op basis van vingerafdruk of irisscan. De armband bevat zonnecellen om op te laden. In de kleding zitten chips die het hartritme en de ademhaling monitoren en melden aan huisarts.

De beleving van een dag in deze visie

De ontwaaklamp springt aan, de koffiezet start automatisch, de lichten gaan aan. De kleerkast geeft de selectie kleding weer afhankelijk van de weersvoorspelling. De auto rijdt automatisch naar de ingestelde locatie. Op het werk moet de magazijnier niet meer met de vorklift rijden, maar enkel via de PC instellen waar welke goederen naartoe moeten. Bij de terugkeer naar huis begint het bad vol te lopen. De lichten in de woonkamer springen aan bij thuiskomst. Terwijl de ouder de kinderen in bad zet, springt het programma aan om het eten klaar te maken. Al het nodige wordt automatisch uit de koelkast gehaald en opgewarmd.

Wat zijn de voordelen verbonden aan deze visie?

De slimme omgeving zorgt door het gebruiksgemak voor meer vrije tijd en ondersteuning. Dit zorgt voor een leven zonder stress!

Wat zijn de negatieve aspecten van deze visie?

Als alle producten van de slimme omgeving verschillend zijn, wordt afstemming moeilijk. Normering is noodzakelijk. De kostprijs kan ook een nadeel zijn. Veiligheid is belangrijk, het systeem moet beschermd zijn tegen hackers en virussen. Nadeel is dat we afhankelijker worden van de technologie.

Wat is er nodig om deze visie te realiseren?

- Politieke initiatieven
- Onderzoeksbudgetten
- Uitwisseling van informatie tussen onderzoeksgroepen
- Nieuwe wetten en regels inzake veiligheid en privacy
- Betaalbaarheid realiseren, rekening houdende met de kostprijs van de productie
- Bedrijfsinitiatieven
- Ontwikkeling van duurzaam materiaal
- Snelle invoering van nieuwe technologieën om tot praktische gebruiksvorwerpen te komen

1.2 Aanbeveling: Plug-and-play communicatie: ontwikkeling van standaarden voor slimme gadgets.

Omschrijving van de aanbeveling

Voer de standaardisering in die nodig is opdat slimme gadgets (die ook de idee van een slimme samenleving ondersteunen) onderling kunnen communiceren, ongeacht tot welk merk of type ze behoren. Er moet aandacht besteed worden aan problemen met betrekking tot veiligheid en privacy. Ontwikkel die standaarden op een proactieve manier, om tijdverlies en verlies van geld en middelen te voorkomen.

Evaluatie van de aanbevelingen door de experts

- **Nieuwheid**
Het idee van een slimme samenleving is niet nieuw maar er moeten standaarden voor ontwikkeld worden.
- **Belang**
Communicatiestandaarden zijn van essentieel belang.
- **Timing**
De communicatiestandaarden moeten eerst ontwikkeld worden omdat ze van essentieel belang zijn voor het tot stand brengen van een slimme samenleving.

Bijkomende commentaar van de experts

Eén manier om de idee van een "slimme samenleving" tot stand te brengen, is door die samenleving in te bedden in een intelligente omgeving. Die intelligente omgeving kan bestaan uit een waaier aan slimme gadgets, zoals koelkasten die zelf nieuwe voorraden bestellen. Daartoe is een efficiënte communicatie tussen machines vereist, die vergemakkelijkt kan worden door aangepaste plug-and-play communicatiestandaarden, onder meer gericht op privacy en veiligheid. Men kan zich voorstellen dat het tijdig invoeren van dergelijke communicatiestandaarden niet alleen de invoering van die

slimme gadgets in een slimme samenleving zal versnellen maar ook tijdverlies en verlies van geld en middelen zal voorkomen, door niet-compatibele benaderingen uit te sluiten.

2. Visie 13: Eindeloze energie (Onafhankelijk van fossiele brandstoffen. Lokale en milieuvriendelijke energieproductie)

Aanbeveling 5: Toekomstplanning en onderzoek naar het verkennen van duurzame opties van gedecentraliseerde energieproductiesystemen en het oplossen van energieconflicten.

2.1 Visie Eindeloze energie (Onafhankelijk van fossiele brandstoffen. Lokale en milieuvriendelijke energieproductie)

Beschrijving van de visie

Iedere woning heeft zijn eigen energievoorziening, via bijvoorbeeld zonne-energie of windenergie, of misschien zelfs via energieproductie op de hometrainer. De zonnewarmte wordt opgeslagen in een ondergrondse watertank, en gebruikt voor verwarming. Elke woning is onafhankelijk en zorgt voor eigen energie-opwekking op een milieuvriendelijke manier.

De nieuw gebouwde woningen, ook de sociale woningen, zijn volledig recycleerbaar, en hebben een verplicht geïntegreerde energievoorziening, die milieuvriendelijk is en zonder gevaar. De auto's zijn elektrisch en worden thuis opgeladen. Dat alles zorgt voor propere lucht.

Iedereen kan hierover beschikken. Er is het nodige krediet.

Wat zijn de voordelen verbonden aan deze visie?

- Onafhankelijkheid, geen oorlogen om olie
- Werkzekerheid
- Goed voor milieu en gezondheid
- Veiligheid
- Geen energiefacturen meer

Wat zijn de negatieve aspecten van deze visie?

- Kostprijs
- Meerdere bronnen beter dan 1.
- Tegenwerking door de multinationals.

Wat is er nodig om deze visie te realiseren?

- Onderzoek naar nieuwe energiebronnen, ook naar minder voor de hand liggende ideeën als stroom uit levende planten.
- Meer communicatie over de mogelijkheden, promotiecampagnes om de burgers te overtuigen van de noodzaak
- Nieuwe reglementering met bijvoorbeeld de overgang van renovatiepremies naar de bouw van nieuwe, zelfvoorzienende woningen
- Massaproductie om kostprijs te reduceren
- Slopen van oude, leegstaande gebouwen

2.2 Aanbeveling: Toekomstplanning en onderzoek naar het verkennen van duurzame opties van gedecentraliseerde energieproductiesystemen en het oplossen van energieconflicten.

Omschrijving van de aanbeveling

Het ontwikkelen van nieuwe opties voor een gedecentraliseerde energieproductie is belangrijk, omdat we voort moeten maken met de integratie van discontinu leverende hernieuwbare energiebronnen, die in de bestaande systemen niet volledig benut worden.

Daarnaast is het van belang om de uitdagingen te bestuderen waarmee de overheid geconfronteerd wordt bij de uiteenlopende schalen en niveaus in de productie, distributie en besluitvorming. Tot slot is er ook de noodzaak om de internationale politieke dimensie van het energiebeheer aan te pakken, door te erkennen dat het energieprobleem geen probleem is van concurrentie en controle maar ook een nieuwe manier om tot een uniform bestuur op verschillende niveaus te komen voor de Europese landen.

Evaluatie van de aanbevelingen door de experts

- **Nieuwheid**

Op het politieke niveau is het delen van energie een nieuw concept.

- **Belang**

Een snelle implementatie van hernieuwbare energie is belangrijk voor een stabiele en efficiënte energiebevoorrading die geen gebruik maakt van fossiele brandstoffen.

- **Timing**

Duurzame energie neemt al een belangrijke plaats in onder FP7* en dat zal zo blijven onder FP8* en de volgende kaderprogramma's voor de nabije toekomst.

3. Visie 17: Waar een wil is, is werk (Werk voor iedereen. Een visie over werk-privé balans, vrijwilligerswerk en werkzekerheid.)

Aanbeveling 6: In de toekomstige uitnodigingen van het SSH-programma moet een 'Platform voor de toekomst van onze arbeid' op lokaal, regionaal en globaal niveau overwogen worden.

3.1 Visie: Waar een wil is, is werk (Werk voor iedereen. Een visie over werk-privé balans, vrijwilligerswerk en werkzekerheid.)

Beschrijving van de visie

Er is werk voor iedereen, onder meer door een betere verdeling van het werk. Dienstjaren worden opgesplitst in uren, iedereen werkt het aantal uren naar eigen keuze en afhankelijk van de gezinssituatie, zodat er meer kans is om werk te hebben.

Er wordt gezorgd voor motivatie en herscholing.

Er is loon naar werken.

Ook vrijwilligerswerk wordt voor een stuk verloond (bijvoorbeeld door een goede verzekering, verplaatsingsvergoeding, ...), wat zorgt voor meer erkenning en waardering. Mensen die thuis blijven om voor hun kinderen te zorgen, krijgen ook een loon.

Fabrieken blijven bestaan, maar worden anders ingedeeld.

Mensen kunnen langer en flexibeler werken.

Wat zijn de voordelen verbonden aan deze visie?

- Meer tijd voor het gezin
- Vrijheid om werk in te delen zoals je zelf wil
- Er is een grotere werkzekerheid.

Wat zijn de negatieve aspecten van deze visie?

- Mensen die niet kunnen werken, moeten kansen gegeven worden om iets anders te doen
- Mensen die niet willen werken, verdienen niet wat werkende mensen verdienen.
- Er is enkel de basis en geen extra's

Wat is er nodig om deze visie te realiseren?

- Overtuigingskracht
- Stimuleren van de werkgelegenheid
- Hulp voor alleenstaande ouders, zodat zij deeltijds kunnen werken en daarnaast ook voor hun gezin zorgen.
- Uurregeling naar keuze
- Budget

3.2 Aanbeveling: In de toekomstige uitnodigingen van het SSH-programma moet een 'Platform voor de toekomst van onze arbeid' op lokaal, regionaal en globaal niveau overwogen worden.

Omschrijving van de aanbeveling

Dit platform zou zich moeten buigen over aspecten zoals onderzoek naar een herdefinitie van het begrip 'werk', 'flexicurity'*, de afbakening van professioneel en vrijwilligerswerk, het evenwicht leven en werken, basisinkomen, nieuwe jobs en sociale verantwoordelijkheid. Dit platform moet ook burgerparticipatie kunnen inschakelen. Er is een behoefte aan onderzoek en aan de ontwikkeling van (sociale experimenten met) 'flexicurity'*, waarbij ook aandacht wordt besteed aan het vrijwilligerswerk.

Evaluatie van de aanbevelingen door de experts

- **Nieuwheid**

De nieuwheid van deze aanbeveling schuilt in het weghalen van de scheidingslijnen tussen vrijwillig en betaald werk.

- **Belang**

Dit is essentieel voor het vermenschlijken van de arbeidsmarkt

- **Timing**

Het experimenteel onderzoek moet zo snel mogelijk van start kunnen gaan en de stakeholders van de arbeidsmarkt betrekken, zoals vakbonden en ngo's. Mogelijk kan dit onderzoek starten tijdens FP8*.

Het kan ook economisch onderzoek omvatten en een evaluatie van de beste praktijken bij het openmaken van de arbeidsmarkt in heel Europa.

Bijkomende commentaar van de experts

De grenzen tussen professioneel en vrijwilligerswerk moeten opengemaakt worden door:

- 1) het onderzoeken en uitbreiden van de mogelijkheden van een minimumcompensatie voor vrijwilligerswerk. Dit omvat manieren om niet te betalen met geld maar via verminderde arbeidstijd in de professionele loopbaan. Ontwikkel een "burgerloon" (niet in geld), bijvoorbeeld voor wie een familielid verzorgt of andere vrijwilligerstaken op zich neemt. Voorbeelden van dergelijke activiteiten kunnen zijn: mantelzorg, natuurbehoud, gemeenschapswerk, enz.
- 2) nieuwe mogelijkheden inzake een kortere werktijd voor mensen met een beperking (mentaal of fysiek).
- 3) het onderzoeken en uitbreiden van de mogelijkheden om hun boterham te verdienen met onbetaald werk. Dat zou onder meer kunnen door overheidsmiddelen ter beschikking te stellen voor mensen die als mantelzorgers fungeren voor mensen met beperkingen.

4. **Visie 19: Maak mij mens! (Een droom over gezondheid en wellness, technologie en ethiek).**
Aanbeveling 7: Stimuleer onderzoek naar het uitbreiden van de menselijke zintuiglijke capaciteiten.
Aanbeveling 8: Verbeter de ethische reflectie rond een wetenschappelijk gegronde organische en “bionische” productie.

4.1 **Visie: Maak mij mens! (Een droom over gezondheid en wellness, technologie en ethiek).**

Beschrijving van de visie

De technologie richt zich sterk op gezondheid, met o.m. onderzoek in genetica, stamcellen, klonen etc. Er is steeds meer aandacht voor zeldzame ziekten. Er is aandacht voor de ethische aspecten van de medische technologie. Technologie is geen bedreiging voor de eigen keuze of persoonlijkheid. Vb een cyborg bionisch oog of oor. Ieder behoudt de eigen controle en keuze.

Artsen nemen meer verantwoordelijkheid in ethische kwesties, zoals in levensbeëindiging. Deze gebeurt verantwoord, de levenskwaliteit primeert.

Er is niet enkel aandacht voor gezondheid, maar voor levenskwaliteit in het algemeen. Er is bijvoorbeeld intelligente kleding, kwaliteitsvolle voeding, aandacht voor cultuur en natuurbeleving in een aangename omgeving.

Technologie wordt ingezet om menselijk contact te bevorderen. Voorbeelden zijn Skype en de knuffelrobot.

Wat zijn de voordelen verbonden aan deze visie?

Gezondheid en levenskwaliteit.

Wat zijn de negatieve aspecten van deze visie?

De knuffelrobot is goed om in te zetten in ziekenhuizen bij zieke kinderen, maar er is wel een bedreiging dat het menselijk contact of het contact tussen kinderen verloren gaat.

Wat is er nodig om deze visie te realiseren?

Investing in natuurlijke productie van voeding met respect voor planten en dieren.

4.2 Aanbeveling: Stimuleer onderzoek naar het uitbreiden van de menselijke zintuiglijke capaciteiten.

Omschrijving van de aanbeveling

Een persoon kan bijvoorbeeld heel wat kleuren “wit” onderscheiden, omdat zijn natuurlijke zintuiglijke capaciteiten gecombineerd worden met een machine-breininterface.

Evaluatie van de aanbevelingen door de experts

- **Nieuwheid**

Er is wat recent onderzoek naar bionica en interfaces tussen mens en machine. De nieuwe benaderingen moeten focussen op de psychologische, ethische en filosofische aspecten van het thema.

- **Belang**

Het onderzoek op dit gebied is van essentieel belang, voor zowel mensen met een beperking als gezonde mensen (met het oog op de verdere uitbreiding van hun capaciteiten).

- **Timing**

Het onderzoek naar dit onderwerp moet er zo snel mogelijk komen, vanwege het belang ervan voor aanzienlijke delen van de bevolking, waaronder ouderen en mensen met een beperking.

Bijkomende commentaar van de experts

Het uitbreiden van de menselijke zintuiglijke capaciteiten is een onderwerp voor nogal wat baanbrekend onderzoek in bionica en naar interfaces tussen mens en machine. De hoofdfocus ligt op de technologische vooruitzichten en de bijbehorende interdisciplinaire samenwerkingsvormen op dat vlak. We moeten de kennis uit recent onderzoek afwegen tegen het interdisciplinaire onderzoek in psychologie, ethiek en filosofie, om te vermijden dat de technologie misbruikt wordt voor militaire doeleinden of op een of andere manier mensenrechten schendt of ongelijkheid veroorzaakt.

4.3 Aanbeveling: Verbeter de ethische reflectie rond een wetenschappelijk gegronde organische en “bionische” productie.

Omschrijving van de aanbeveling

Tegen 2050 zullen we over radicaal nieuwe genetische en technologische behandelingen beschikken. De ethische aspecten van hun ontwikkeling moeten systematisch onderzocht worden op Europees niveau, door ethische onderzoeksraden en adviesorganen. Die ethische beoordeling moet op een evenwichtige manier gebeuren, rekening houdende met: 1) het innovatieve potentieel van het gebruik van robotica en “bionica” (de interface tussen de technische en de organische wereld) ter aanvulling en verbetering van menselijke contacten en 2) manieren om een wetenschappelijk gegronde productie te stimuleren van organische producten die de integriteit van de natuur respecteren.

Evaluatie van de aanbevelingen door de experts

- **Nieuwheid**

Het is een vrij nieuwe benadering om een globaal ethisch kader en ethische onderzoeksraden op te richten in de organische en bionische productie, om het concept van de "supermens" te verkennen en te waken over het respecteren van de integriteit van de natuur.

- **Belang**

De kwestie is van zeer groot belang, zowel voor experts (in termen van nieuwe vormen van samenwerking tussen het terrein van de sociologie en de levenswetenschappen) als voor burgers (via veranderingen in hun levensstijl en ethische concepten).

- **Timing**

Gezien de snelheid van de technologische ontwikkelingen op het terrein komt de bijbehorende ethische reflectie al te laat!

Bijkomende commentaar van de experts

Sociale wetenschappers moeten actief betrokken worden bij de ontwikkeling en implementatie van die technologieën. Ze vormen een interdisciplinair ethisch onderzoeksteam van experts uit de sociale en levenswetenschappen, dat actief werkt aan het kaderen en aan de constructie en implementatie van deze problematiek. Die vorm van samenwerking moet een algemene praktijk worden, door bij het nadenken over technologische problemen met ethische aspecten systematisch een evaluatieraad op te richten en evaluatiecriteria af te spreken.

Korte samenvatting van de 30 aanbevelingen die verder uitgewerkt werden door de experts

Hieronder vind je een verkorte versie van de 30 aanbevelingen. Ben je nieuwsgierig naar de volledig uitgeschreven aanbevelingen, dan kan je die vinden in het tweede infopakket dat bedoelt is als achtergrondinformatie.

1. Humanistisch onderzoek naar de betekenis van waardigheid tijdens het stervensproces voor Europeanen van deze tijd.

Voer participatief onderzoek (antropologisch) naar een vergrijzende bevolking in moderne samenlevingen. Ontwikkel ruimten om burgers de kans te geven te discussiëren en bouw een gemeenschap op rond hun bekommernissen omtrent waardigheid tijdens het stervensproces.

Aansluitende visie: 7. In waardigheid mogen sterven, omringd door een netwerk van familieleden en verwanten.

De aanbeveling houdt ook verband met:

- visie 11: Het stervenspaspoort.

2. Hulpmiddelen voor mensen met een beperking .

Voer onderzoek naar de stand van zaken bij de ontwikkeling van hulpmiddelen voor mensen met een beperking en ouderen. Dat onderzoek moet gebaseerd zijn op een evenwichtige multidisciplinaire benadering van het probleem door experts uit de technologische en sociale wetenschappen.

Aansluitende visie: 9. Mensen met een beperking als volwaardige leden van de samenleving.

3. Europese televisie – eenheid in verscheidenheid. Een permanent lab om te experimenteren met identiteitsopbouw en -uitdrukking (IdenTVLab).

Maak televisie die bijdraagt tot de opbouw van uiteenlopende vormen van Europese identiteit en tot de samenwerking tussen verschillende culturen.

Aansluitende visie: 10. Televisie aanwenden voor het creëren van een Europese identiteit.

4. Plug-and-play communicatie: ontwikkeling van standaarden voor slimme gadgets.

Ondersteun de visie van een slimme samenleving en beperk het risico op verspilling van middelen, door het standaardiseren van slimme gadgets. Standaardisering zal zorgen voor een minimumnorm op het vlak van veiligheid en privacy en garanderen dat slimme gadgets onderling kunnen communiceren, ongeacht merk of type.

Aansluitende visie: 12. Slimme samenleving.

5. Toekomstplanning en onderzoek naar het verkennen van duurzame opties van gedecentraliseerde energieproductiesystemen en het oplossen van energieconflicten.

Implementeer (foresight)onderzoek* naar de beleidsuitdagingen met betrekking tot de verschillende schaal en niveaus in de productie en distributie van energie, met het oog op het ontwikkelen van nieuwe opties voor gedecentraliseerde en duurzame energieproductie en het voorkomen van toekomstige conflicten.

Aansluitende visie: 13. Eindeloze energieproductie (onafhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Lokale en milieuvriendelijke energieproductie).

6. Platform voor de toekomst van onze arbeid in de komende uitnodigingen van het SSH-programma*.

Creëer binnen de komende uitnodigingen in het kader van het SSH-programma* een platform omtrent werken, op een lokaal, regionaal en globaal niveau. Dat platform moet onderzoek omvatten naar het herdefiniëren van de notie 'werken', 'flexicurity*', het evenwicht tussen werk en privéleven, basisinkomen, nieuwe jobs en sociale verantwoordelijkheid. Het platform moet ook in burgerparticipatie voorzien.

Aansluitende visie: 17. Waar een wil is, is werk (Werkgelegenheid voor iedereen. Een visie op een evenwichtige relatie tussen werk en privéleven, vrijwilligerswerk en volledige werkgelegenheid).

7. Stimuleer onderzoek naar het uitbreiden van de menselijke zintuiglijke capaciteiten

Stimuleer baanbrekend onderzoek naar bionica en mens-machine-interfaces die de menselijke zintuiglijke capaciteiten uitbreiden. De hoofdfocus moet daarbij liggen op de technologische toekomstverwachtingen maar ook op de kennis die gegenereerd wordt in recente studies en tijdens interdisciplinair onderzoek in psychologie, ethiek en filosofie.

Aansluitende visie: 19. Maak me menselijk! (Een droom over gezondheid en welzijn, technologie en ethiek).

8. Verbeter de ethische reflectie rond een wetenschappelijk gegronde organische en “bionische” productie.

Garandeer dat de ethische aspecten van de ontwikkeling van radicaal nieuwe genetische en technologische behandelingen systematisch onderzocht worden binnen ethische raden en adviescommissies op Europees niveau. Daarnaast moeten ethische interdisciplinaire onderzoeksprogramma's opgericht worden.

Aansluitende visie: 19. Maak me menselijk! (Een droom over gezondheid en welzijn, technologie en ethiek).

9. Optimaliseren van de stedelijke ruimte: naar compacte Europese ecosteden.

Zet pilootprojecten op en richt in Europa ecosteden op waar afvalbeheer, transport, gebruik van de stedelijke ruimte en energieconsumptie op een duurzame manier geregeld zijn. Die projecten moeten gepaard gaan met een aangepaste burgerparticipatie.

Aansluitende visie: 20. Een eigentijdse Europese stad in het jaar 2050.

10. Van CAP naar Europees Landbouwbeleid: terug naar de tuiniertaditie.

Zet foresightstudies* en comparatieve analyses op naar het landbouwpotentieel van de verschillende regio's in Europa, met als doel het ontwikkelen van een beleid gericht op het creëren van gebieden voor landbouwproductie van hoge kwaliteit doorheen Europa.

Aansluitende visie: 21. Bulgarije, de tuin van Europa.

11. Onderzoek naar het spanningsveld tussen gebruik van zeer complexe materialen en de recycleerbaarheid ervan.

Zet onderzoek op naar nieuwe materialen die zowel de vereiste technische prestaties leveren als gemakkelijk recycleerbaar zijn en onderzoek tegelijk nieuwe processen voor het recycleren van hoogperformante materialen.

Aansluitende visie: 22. Eco-techno toekomst.

12. Versterk de directe democratie door elektronisch stemmen (e-voting).

Burgers zouden via elektronisch stemmen vaker en op een vlottere manier moeten betrokken worden, bij parlementsverkiezingen maar ook bij speciale beslissingen met impact op de ontwikkeling van de samenleving.

Aansluitende visie: 25. Link tussen de generaties en tussen ruimte en tijd.

13. Erkenningsbeleid.

Ontwikkel een nieuw onderzoeksgebied, 'Erkenningsbeleid' genoemd, dat focust op het promoten van de inherente uniciteit van streken, landen, regio's, waarden, tradities, enz. Het onderzoek moet bij voorkeur een participatief proces en/of actieonderzoek omvatten.

Aansluitende visie: 26. Eén Bulgarije, één Europa, één wereld – één geheel.

14. Maakt van Sofia een ecologische modelstad voor andere Europese hoofdsteden.

Richt een terdege gefinancierd interdisciplinair Europees 'EcoCity'-programma op ter ondersteuning van de overgang van Europese steden naar ecologische modelsteden en gericht op het uitwisselen van goede praktijken.

Aansluitende visie: 27. Sofia – de groene hoofdstad.

15. Overeenkomsten met boerenorganisaties over het vermijden van antibiotica en hormonen.

Stimuleer onder FP8* het onderzoek naar de ethische, juridische en filosofische status van dieren. Ontwikkel overeenkomsten over het vermijden van antibiotica en hormonen, die op lokaal of regionaal niveau geïmplementeerd worden maar geharmoniseerd op het Europese niveau.

Aansluitende visie: 31. Verantwoorde veeteelt in de EU.

16. Innovatieve participatieve structuren.

Implementeer vernieuwende experimenten met burgerparticipatie: grootschalig verkennend actieonderzoek*, op basis van het uitproberen van nieuwe methodieken en gebruik makend van nieuwe communicatietechnologieën die het politieke debat tussen burgers ondersteunen.

Aansluitende visie: 32: EU voor de mensen.

De aanbeveling houdt ook verband met:

- visie 36: Massacommunicatie vervangen door communicerende mensenmassa's (door de beschikbaarheid van communicatietechnologieën die de participatieve structuren ondersteunen).
- visie 42: Europese televisie (door het aanbieden van een medium voor die methoden).

17. De noodzaak van sociale innovaties voor de verouderende samenlevingen.

Onderzoek de mogelijk impact op de arbeidsmarkt van een overgangperiode tussen fulltime werken en volledige pensionering. De doelstelling hierachter is een eventuele herziening van het rigide pensioensysteem met strikte pensioenleeftijden dat momenteel het beleid ter zake kenmerkt.

Aansluitende visie: 33. De senior is een bron van hulp en kennis.

De aanbeveling houdt ook verband met:

- visie 17: Waar een wil is, is werk.
- visie 50: Steun voor het stichten en onderhouden van een gezin.

18. Promoot technische en sociale innovaties die de toegang tot en het gebruik van openbaar vervoer verbeteren.

Promoot technische en sociale innovaties gericht op de toegang tot vervoerschema's via een intelligent en interactief netwerk dat op een flexibele, gebruiksvriendelijke en ecologisch verantwoorde manier zowel het lokale als het grensoverschrijdende reizen integreert.

Aansluitende visie: 35. Milieuvriendelijk transport doorheen Europa.

19. Ontwikkel avatars die in staat zijn om op afstand op te treden als een fysieke weergave van onszelf.

Start onderzoek naar de talrijke aspecten van het aanmaken van avatars, zoals het onderzoek naar mens-machine-interfaces, technisch onderzoek, onderzoek naar de juridische en verzekeringsaspecten en naar de sociale impact.

Aansluitende visie: 36. Massacommunicatie vervangen door communicerende mensenmassa's.

20. Selecteer of ontwikkel planten en technieken voor gebieden met extreme klimaatomstandigheden.

Verhoog de inspanningen op het vlak van onderzoek, ontwikkeling en gebruik van planten en technologieën voor extreem natte en droge gebieden, die bestand zijn tegen extreme weersomstandigheden.

Aansluitende visie: 39. De voedselproductie in de EU is duurzaam.

21. Beleid inzake erkenning van migranten en vluchtelingen.

Maak het migratie- en vluchtelingenbeleid positiever en minder gefocust op gevaar. Zo'n positieve aanpak van het onderwijs-, cultuur-, migratie- en mediabeleid is nodig om het mentale kader van de burgers en de bureaucratie om te buigen in de richting van appreciatie voor migranten.

Aansluitende visie: 40. Versterken van taal en cultuur.

22. Stimuleer het gebruik van bioraffinaderijen*.

Implementeer een onderzoeksprogramma naar bioraffinaderijen* die op natuurlijke basis biologisch afbreekbare chemicaliën zullen produceren, ter vervanging van de fossiele en dat zowel op Europees als op nationaal niveau en met een focus op het samenspel tussen de lokale en de internationale bioraffinaderijen*.

Aansluitende visie: 44. De ergste gevaren voor het milieu zijn afgewend.

23. Project voor het verspreiden en gebruiken van Finse beste praktijken* in andere landen.

Laat de verantwoordelijken voor het Finse beleid op het vlak van wetenschap en technologie Finlands innovatiesuccesverhaal voorstellen, terwijl andere EU-landen commentaar kunnen geven, zwakke punten aanduiden en aanvullende of alternatieve oplossingen suggereren.

Aansluitende visie: 45. Finland als pionier van innovatie.

24. Ga en herover het platteland!

Voorzie foresightonderzoek* gericht op het ontwikkelen van nieuwe toekomstvisies voor aantrekkelijke, hedendaagse levenswijzen op het platteland. Die foresightstudies* moeten rekening houden met mobiliteit, cultureel en politiek leven, werkgelegenheid en het evenwicht tussen productie en recreatie op het platteland.

Aansluitende visie: 49. Ga naar het platteland!

25. Europees geïntegreerd beleid rond het delen van werk.

Creëer op het Europese niveau een geïntegreerd beleid met het oog op de nieuwe manieren van werken en vormen van werkgelegenheid. De nieuwe geïntegreerde Europese werkmodellen moeten gebaseerd zijn op interdisciplinair onderzoek en een overzicht van bestaande internationale studies over verschillende werkmodellen.

Aansluitende visie: 53. Een gelukkige dag – Dinsdag 16 april 2045.

26. Ontwikkel een stedelijke infrastructuur die een multigenerationele levensstijl ondersteunt.

Stimuleer de ontwikkeling van mobiele en communicatietechnologieën die multigenerationele families ondersteunen. Streef in het stadsontwerp en bij infrastructurele ontwikkelingen naar een omgeving die aangepast is aan grote families en hun naargelang van de levenscyclus veranderende behoeften.

Aansluitende visie: 56. Een traditioneel, multigenerationeel familiemodel in de Europese Unie.

27. Moedig in de codes voor behoorlijk bestuur* gepensioneerden aan om bezig te blijven.

Europese ondernemingen moeten aangemoedigd worden om Ouderenraden op te zetten, met het oog op het gebruik van de kennis en knowhow van hun voormalige werknemers in adviserende teams.

Aansluitende visie: 59. Een rustige oude dag – op actieve wijze.

28. Wereldwijde samenwerking in de ruimtevaarttechnologie.

Creëer een draagvlak voor een wereldwijde onderzoekssamenwerking, onder de vorm van een nieuw megaprogramma, naar analogie met het ruimtevaartprogramma van de jaren 1960, en om het democratische gehalte van het proces te garanderen. Dit programma moet internationaal gefinancierd worden en als algemene doelstelling de overleving voor ogen hebben van de menselijke cultuur, wanneer de aarde opgebruikt raakt.

Aansluitende visie: 60. Verkenning van de ruimte als toekomstige oplossing.

29. Project voor het verkennen van een globale bestuursvorm.

Verken de voorwaarden voor een transnationale bestuursvorm die bijdraagt tot een wereldwijde rechtvaardigheid en vrede. Het 8e Kaderprogramma* moet beginnen met het opzetten van educatieve en uitwisselingsprogramma's voor het tot stand brengen van een wereldburgerschap met bijbehorende identiteit.

Aansluitende visie: 63. Een rooskleuriger toekomst, of slechts een droom?

30. Stimuleer onderzoek naar mens-machine-interfaces.

Ontwerp nieuwe interfaces tussen mensen en machines die een ruimere perceptie van zintuiglijke informatie mogelijk maken. Dat werpt heel wat problemen op die om onderzoek vragen: technische, maar ook maatschappelijke en ethische (gezondheids- en veiligheids)problemen.

Aansluitende visie: 69. Natuurlijke toegang tot ICT-diensten, van eender waar!

Woordenlijst

Actieonderzoek:

"Actieonderzoek... is er zowel op gericht bij te dragen tot de praktische bekommernissen van mensen in een onmiddellijke probleemsituatie als tot het vooruithelpen van de doelstellingen van de sociale wetenschap. Actieonderzoek heeft dus de dubbele ambitie om een systeem te bestuderen en om met de leden van dat systeem samen te werken aan het veranderen ervan in wat als de gewenste richting wordt beschouwd. Die dubbele doelstelling bereiken vereist de actieve medewerking van zowel onderzoeker als klant en illustreert dus het belang van 'co-learning' (coöperatief leren), als een primair aspect van het onderzoekproces." O'Brian, Rory, An Overview of the Methodological Approach of Action Research (onze vertaling).

Behoorlijk bestuur

Behoorlijk bestuur (corporate governance) verwijst naar alle processen, gebruiken, beleid, wetten en instellingen die een invloed hebben op de manier waarop een bedrijf of onderneming geleid, beheerd en gestuurd wordt. Behoorlijk bestuur omvat ook de relaties tussen de talrijke betrokken partijen (stakeholders) en de doelstellingen die de onderneming nastreeft. De belangrijkste betrokken partijen zijn de aandeelhouders, de raad van bestuur, het personeel, de klanten, de kredietverstrekkers, de leveranciers en de hele gemeenschap.

Beste praktijken:

Methoden en technieken die systematisch betere resultaten hebben opgeleverd dan met andere middelen het geval was en die daardoor dienst doen als na te streven referentieprestaties. Er bestaat evenwel geen enkele praktijk die in alle omstandigheden en voor iedereen de beste is. Beste praktijken blijven ook nooit erg lang de beste, aangezien mensen altijd weer betere manieren vinden om dingen te verrichten.
<http://www.businessdictionary.com/definition/best-practice.html> (eigen vertaling).

Bioraffinaderij

De technologie achter een bioraffinaderij is vergelijkbaar met die van een olie/petroleumraffinaderij maar de brandstof, chemicaliën of warmte worden geproduceerd op basis van biomassa, dat wil zeggen hout, suikerriet, ... Dat drukt het volume afval en maakt landbouw en industrie duurzaam. Bovendien draagt bioraffinage ook bij tot het vervangen van fossiele brandstoffen en energiebronnen, waarvan de reserves beperk/eindig zijn.

Flexicurity:

Flexicurity – “flexizekerheid” is “...een graad van zekerheid omtrent een job, werkgelegenheid, inkomen en de combinatie van werk en privéleven die de arbeidsmarkt beter doet werken en de carrières en privélevens van werknemers met een relatief zwakke positie makkelijker combineerbaar maakt. Flexizekerheid kan ook gebruikt worden om de (kwaliteit van de) deelname aan de arbeidsmarkt en de sociale inclusie te vergroten. Tegelijk garandeert flexizekerheid een zekere numerieke (zowel extern als intern), functionele en loonflexibiliteit, die de arbeidsmarkt (en individuele ondernemingen) in staat stelt om zich tijdig en op een adequate manier aan te passen aan veranderende omstandigheden, teneinde hun concurrentiekracht en productiviteit te behouden en te verbeteren.” (Wilthagen en Tros, 2004). Employment in Europe, 2006, European Commission.

Foresightanalyse

Een foresightanalyse is een methode die probeert te beschrijven wat in de toekomst zou kunnen gebeuren, door het niveau van de onzekerheid naar beneden te halen. Voor een foresightanalyse moeten eerdere en huidige trends geanalyseerd worden en niet alleen de grote trends, maar ook de kiemen van verandering, de zogeheten zwakke signalen.

FP7, FP8

De kaderprogramma's (Framework programmes, afgekort FP) vormen het belangrijkste financieringsinstrument van de Europese Unie ter ondersteuning van het onderzoek en de technologische ontwikkeling, met het oog op een toename van de groei, de concurrentiekracht en de werkgelegenheid in Europa. Alle onderzoeksgerelateerde acties van de EU zijn opgenomen in de FP's. Eén FP bestrijkt meer dan één onderwerp en discipline en uiteenlopende onderzoeken en individuele onderzoekers kunnen verzoeken om financiering uit de budgetten van zo'n FP. FP7 slaat op de periode van 2007 tot 2013, terwijl FP8 weer de volgende periode bestrijkt.

Gesloten cycli

Een gesloten cyclus wil zeggen dat een systeem in zijn eigen behoeften voorziet en alle of de meeste dingen die het voortbrengt hergebruikt. In de landbouw wordt hiermee verwezen naar de procedure waarbij afval (plantenresten en dierlijke mest) hergebruikt wordt en zo de productie van afval, het energieverbruik en het gebruik van pesticiden vermeden of minstens verkleind worden.

Organisch, intelligent en levend (zich aanpassend) netwerk:

In de meeste gevallen is een zich aanpassend netwerk een adaptief systeem dat zijn structuur aanpast op basis van externe of interne informatie die tijdens de leerfase door het netwerk stroomt. (bron: wikipedia, onze vertaling)

SSH

SSH staat voor Socio-Economic Sciences and Humanities (Sociaal-economische en geesteswetenschappen) en vormt een thematisch onderdeel van FP7*. SSH richt zich op het ondersteunen van gemeenschappelijk Europees onderzoek op het vlak van sociale en geesteswetenschappen. Die onderzoeksactiviteiten worden door de Europese Unie gefinancierd en bepaalde belangrijke onderzoeksterreinen worden vooraf vastgelegd, om voor gemeenschappelijke uitdagingen gemeenschappelijke Europese oplossingen te vinden. Een dergelijk programma maakt de Europese onderzoekinfrastructuur efficiënter en minder duur, aangezien de middelen geharmoniseerd worden en onderzoekers gemeenschappelijke kennis verwerven over de onderzoekscultuur van andere lidstaten.